

IDŐN TÚL

Történik 1920 májusában, valahol egy internálótáborban.

A nézőtéri fény fokozatosan csökken. Zajegyveleg mértéktartóan indul, majd felerősödik: báltermi vidám szilveszteri moraj a Vadász Szállóban, poharak hangja, női nevetés, cigányzene – mindez egyszerre hiteles, valóságos, s ugyanakkor álomszerűen stilizált, amit főként a zene érzékeltet. Eközben függöny fel. Barakk belsejét látjuk, emeletes priccsekkal a színpad mélyén, az előtérben ún. stókok egy X lábú asztal körül. Éjszaka van, sűrűfényt kapnak az alvók, az asztal és környéke világos. A szilveszteri hangeffektusok innen mindent kitöltenek.

Az alsó priccsen forgolódás, majd egy fiatalember fölkel és alvajáró módján a rivalda felé indul. Jobbját előretartja, mintha pisztolyt fogna valakire, de inkább célt keres tétován. Néhány lépés után alattomos sűrű köd éri utol. Női sikoltás. Zene elhallgat. Az alvajáró megtorpan. A nézőtér irányában célrakapja a „pisztolyt”.

I. VIRRASZTÓ: Tényleg figyelemre méltó.

II. VIRRASZTÓ: Mondtam. De csend!

ALVAJÁRÓ: *(átombéli, vinnyogó nevetés, diadalmasan és bosszúállóan.)*

I. VIRRASZTÓ: Miért nevet?

II. VIRRASZTÓ: Pszt! Most jön a java...

I. VIRRASZTÓ: Hogyhogy? Fogak csikorgatása...?

II. VIRRASZTÓ: Ugyan! Szelid polgári álmok... Hol vannak már azok!

Figyeljen!

ALVAJÁRÓ: *(megint nevet. Fiúsan illegeti magát, mint aki elégedett fegyveres önmagával. A köd ömlik, de térdmagasságnál nem emelkedik feljebb. Alvajáró elunja a tetszelgést. Szabályos alapállásban, két kézzel átombéli lassúsággal, célra tart.)*

TULAJDONOS: *(a hangfalakból) Ne! Ne! A tükröt ne!*

ALVAJÁRÓ: *(Felkapja a fejét, valobóvá a nézőtéri mennyezet irányába ballgatózik, fegyvert tartó keze elbizonytalanodik. Mintha megtalálta volna a Tulajt: nevet, majd újra komótosan célra tart.)*

I. VIRRASZTÓ: Lenin-fiú?

II. VIRRASZTÓ: Ugyan! Vidéki prolikölyök. Pszt! Még elrontja.

I. VIRRASZTÓ: Dehogy! Istenemre, jobb, mint a színház.

II. VIRRASZTÓ: Pszt!

TULAJDONOS: *(a hangfalakból) Ne! Kérem ne! Még apám hozatta Bécsből. Velencei. Higgyen nekem: valódi velencei. Ez nem pesti hamisítás. Nem körüti svindlerség. Ez Bécsen keresztül jött. Békebeli. Ne! Kímélje meg. Kérjen valamit. Bármit. Teljesítem.*

ALVAJÁRÓ: *(a végsőkre elszánt nevetés. Lövés dörren, női sikoltozás, moraj, majd csend. Alvajáró újra céloz. Lövés. Összetört tükör valóságú csőrömpölése. Színpad legmélyéről a dörej pillanatában – mint a torkolattűz – erős reflektorfény vág bele a nézőtérbe az őrtoronyból és kapkodó kutatásba kezd, majd megnyugszik, kibuny. Két fénynyaláb csomópontjában áll az alvajáró és nevet, eszelősen nevet. Váratlanul – mint akit leütöttek – összecsapkodik.)*

KÉT VIRRASZTÓ: *(első priccseikről nagy robajjal leugrálnak. Többen felébrednek.)*

TÖBBEN: Mi történt? Mi az megint? Szilencium. Aludni akarok.

I. VIRRASZTÓ: *(ütögeti az Alvajáró arcát. A többieknek:)* Kuss.

CINIKUS: Vagy úgy! Megint a mi kis terrorlegényünk. Lövöldözünk? Lövöldözünk?

ALVAJÁRÓ: *(magához tér. Megérti, hogy ismét mászkált. Felpattan, kitépi magát a segítők kezeiből.)* Hagyjanak! *(Fel-alá rohangál.)* Hagyjanak!

CINIKUS: *(gúnyosan röhög.)*

(Lassan világosodik. A barakk belseje mögött szögesdrót és őrtorony látszik az őrről. Mindenki kászálódik. Nyújtózkodás, ásitózás.)

ELZÁRKÓZÓ: Nem fér a bőrébe! Miért kínozza ezt a gyereket?

ALVAJÁRÓ: Nem vagyok gyerek. Se magának, se senkinek. Én a Vörös Hadsereg katonája vagyok. Harcoltam. Nem úgy, mint itt egyesek.

I. MALMOZÓ: *(a társához, II. Malmozóhoz, aki közbe akar avatkozni:)* Nyugi, nyugi. Semmi feltűnés. Minden rendben lesz. Egy parti? Így reggelről...?

II. MALMOZÓ: Sakk?

I. MALMOZÓ: Ne játszd ezt. Sakk? Itt? Biliárdot nem akarsz?

II. MALMOZÓ: Utálom a malmot. Nem mondtam még? Infantiliseknek való.

I. MALMOZÓ: Tehát?

II. MALMOZÓ: A kedvedért. Ma utoljára. *(Asztalhoz ülnek, annak lapjába van karcolva az ábra. Egyikük fehér, másikuk sötét gombokat vesz elő.)*

I. MALMOZÓ: Köszönöm. Hálásan köszönöm. *(Játszani kezdenek. Néhányan köréjük gyűlnek. Időnként cserélik a gombkészletet.)*

CINIKUS: Milyen finom modor! Mily fenkölt stíl!

ALVAJÁRÓ: *(a Cinikusnak)* És vegye tudomásul: főként magának nem vagyok gyerek. Rémhírtérjesztő ellenforradalmár!

CINIKUS: Még Kun Béla is megmondta: „A fosztogatás nem proletárdiktatúra.” És ki tudja, mi mindent csináltál te még! Meg a magadfajták. Lejáratatták a Tanácsköztársaságot...

ALVAJÁRÓ: Én kérem..., mi kérem... *(juldoklik a szégyentől)*
Mi semmi ilyet nem csináltunk. Vonja vissza! Vonja vissza!, mert... Ezt nekem még a bíróságon sem mondták.

KÉT VIRRASZTÓ: *(két oldalról lefogják Alvajárót.)*

I. VIRRASZTÓ: Mít froclizza! Nem elég a maga baja?

ALVAJÁRÓ: *(toporzékol)* Vonja vissza, mert...

CINIKUS: ...lelő, mint egy kutyát? *(Hátat fordít és beveti a priccset.)*

ALVAJÁRÓ: *(tehetetlen zokogásban tör ki, Virrasztók csitítják, kitépi ma-*

gát és az ágyához rohan) Ugyis megszököm innen. Megszököm. *(öklével veri a priccset)* Megszököm...

I. VIRRASZTÓ: De vajon miért lőtt kétszer?

II. VIRRASZTÓ: Mit gondol? Mert elsőre nem talált.

TISZT: *(miután bevetette az ágát, már végzett néhány tornagyakorlatot az előtérben. Most sem hagyja abba. Nem találtak, uram, ezek másodjára sem.*

CINIKUS: Uram? Nocsak! Hová fejlődöttünk!? Micsoda modor...

TISZT: *(befejezi a reggeli tornát. Élesen)* Velem nem fog itten packázni. Nem voltunk játszótársak. Egyszer s mindenkorra vegye ezt tudomásul!

CINIKUS: Parancsára. *(mesterkéltén babozik. Túlzó udvariassággal)* Mi is volt a rendfokozata...?

TISZT: Pimasz. *(Sarkonfordul)* Hol is hagytam abba? Ja, igen. *(A virrasztóknak folytatja, de mindenkinek szánja.)* A fegyverhasználathoz nem elég a lelkesedés. Ahhoz éppen az ellenkezője kell. Higgadt szakszerűség. Nekik honnan lett volna? Az kérem, a jobbra át-balra átnál kezdődik. Civilből katonát kell formálnunk. A fegyver itt még csükkbe se jusson.

PREDIKÁTOR: Már megbocsásson, hogy beleszólok. Ha a magafajtára hallgattunk volna, még mindig a gyakorlótereken kúszatjuk-mászatjuk a munkázetredek. Hol lenne akkor a dicsőséges északi hadjárat?

ELZÁRKÓZÓ: *(Nem lát a borból. Mire kinyitja az ajtót)* *(Valóságos vitaklubba állunk össze, csupán a malmozók játszanak rendületlenül. Alvajáró fekszik az ágyán.)*

TISZT: Dicsőséges? Mihez képest? Hogy itt rohadunk ebben a barakkban? Budapesten pedig mindenféle idegen katonaság?

ALVAJÁRÓ: *(eszélősen)* Ez csak a kezdet! Éljen a Második Magyar Tanácsköztársaság! Éljen Kun Béla!

TISZT: Kérem, ezen a szinten csak a vereség ismétlődhet. Ismertetőnek valamaki, mi lesz, ha mindig ennyit veszítünk?

I. VIRRASZTÓ: Mondja, maga mért tartott velünk?

ELZÁRKÓZÓ: Vigyázat, provokátor!

II. VIRRASZTÓ: Ne figyeljen rá!

ELZÁRKÓZÓ: Vigyázat! Ennyit csak egy provokátor kérdez!

II. VIRRASZTÓ: Folytassa főhadnagy úr!

TISZT: Tudja valaki, hány képzett tiszt kellett volna a Tanácsköztársaságnak! Es hány volt?

PREDIKÁTOR: Mért engém néz? Én honnan tudnám?

TISZT: Az imént önök közül helyesen állapította meg valaki, hogy fiatal barátunk azért lőtt kétszer, mert nem talált. Nem titkolom, láttam már a jelenetét. A lélek rejtelmec, ugye..., de ezt hagyjuk. Ámbár titkos büntudatként is felfoghatjuk. Fiatal barátunk – mint vérbeli forradalmár – máig igen restelli, amiért már az első lövésre nem omlottak össze régmúlt világok.

ALVAJÁRÓ: *(üvölti)* Nem vagyok a barátja!

I. VIRRASZTÓ: Talán jönne közénk, és mindent tisztázhatnánk...

ELZÁRKÓZÓ: Vigyázat! Provokátor!

KULTÚRAKTIVISTA: Minden ezen múltott: nem volt elég időnk. Én még 16-ban, a lövészárokban olvastam egy pesti lapban a személyi higiénia-ról. Akkor elhatároztam: ha innen megszabadulok, minden erőmmel az emberek felvilágosítását szolgálom. Kultúra! Kultúra! Ezzel győzünk.

CINIKUS: *(idézi az ismert 19-es plakát szövegét. Éllet.)* „Proletárok! Olvassatok mindennap! Könyv a házmesternél.”

II. VIRRASZTÓ: Kuss!

CINIKUS: Lakonikusss. Nesze ncked tömegek felvilágosítása!

I. MALMOZÓ: *(felcsattan)* Te csalsz!

II. MALMOZÓ: *(békülékenyen)* Tudod, hogy unom...

I. MALMOZÓ: Akkor se! Játssz! Megbeszéltük.

II. MALMOZÓ: Már történnie kellett volna valaminek. Mindjárt reggeli szemle.

I. MALMOZÓ: Ne fecsegi! Játssz!

II. MALMOZÓ: Sakk!

I. MALMOZÓ: Hülye.

(A többiek értetlenül néznek. Alvajáró kérés nélkül közéjük áll.)

CINIKUS: *(a malmozóknak szánva)* A biliárd mégis jobb: most üthetnék egymás fejét.

TISZT: *(mintba mi sem történt volna)* Tehát fiatal barátunk mutat készséget az együttműködésre. Kérdezzük meg tőle, mi volt ahhoz képest, hogy mi volt azután, amikor nem talált?

CINIKUS: Mit tetszik kérdezni?

I. VIRRASZTÓ: De kire lő hajnalonta? És miért?

ELZÁRKÓZÓ: Agent provocateur!

PRÉDIKÁTOR: Nincs mit számon kérni a Vörös Hadsereg hősiességén.

II. VIRRASZTÓ: És Szolnok? Budapest?

ELZÁRKÓZÓ: Tudtam. Mindig tudtam! Még egy provokátor!

TISZT: Kuss!

I. MALMOZÓ: Kértelek, hogy ne tépkedd a maradék gombjaidat. Nem használható.

II. MALMOZÓ: Nyugodt vagyok.

I. MALMOZÓ: A fenét! A második csiki-csukit csinálom.

II. MALMOZÓ: Mit akarsz?

I. MALMOZÓ: Nyerj egyszer!

II. MALMOZÓ: Ha eddig semmi, akkor nyertünk. Vagy elúszott az utolsó lehetőség.

I. MALMOZÓ: Kuss! Még gyanút fog valaki.

CINIKUS: Mily fenkölt stíl! Mily finom modor.

I. MALMOZÓ: Leütöm.

II. MALMOZÓ: Te mondtad: kuss!

REGI SZOCDEM.: Mi folyik itt kérem? Mire ez a felhevültség? Érvényes ítélet van rajtunk, töltjük a büntetésünket. Európában élünk, nem a vadonban. Itt jogállamok vannak: Túlhajtottuk követeléseinket a változtathatóság keretein – viseljük a következményeit.

ALVAJÁRÓ: Mit mond?

PRÉDIKÁTOR: Ne lázadj! – azt mondja.

ALVAJÁRÓ: Nem értem...

I. VIRRASZTÓ: Mi sem téged.

ELZÁRKÓZÓ: Provokátorok egész hadserege.

KULTÚRAKTIVISTA: Fejtsd ki! Európáról beszél – végre valaki. Európa – kultúra. Ez egy!

RÉGI SZOCDEM.: Köszönöm, hogy megkaptam a szót.

CINIKUS: Egy frászt kapott meg!

I. VIRRASZTÓ: Én csak bámulok.

CINIKUS: Rossz likba. Ide nézz! *(Az ülepét mutatja.)*

KULTÚRAKTIVISTA: *(belerüg)*

CINIKUS: Kösz. De csak tőled.

(Általános kavarodás)

I. MALMOZÓ: A mi malmunkra hajtják a vizet. Sikrűlnie kell. Ennél jobban már nem lehet megszervezni. Ausztria innen csak egy kövhajtás.

II. MALMOZÓ: Országomat egy sakkért! De legalább azt mondd meg, miért mi vagyunk a visszamaradók.

CINIKUS: Ó kultúra, ó Európa!

ALVAJÁRÓ: Rothadt szocdemek!

PRÉDIKÁTOR: *(feláll egy stokira, Kun szavait idézi.)* A szocdemek képtelenek vezetni a forradalmat. Nem tudják, de nem is akarják vezetni a forradalmat. És nem értik meg az eseményeket. Tegnap is rossz volt ez, ma pedig egyenesen átok!

ELZÁRKÓZÓ: Ne! Testvérharcot ne!

KULTÚRAKTIVISTA: Kell ez nekünk? Nem kell! Mi kell nekünk? Öszszefogás. Embertestvérek! Most én kérek figyelmet. Sorakozzatok fel ide mindahányan! *(Félkörbe engedelmesen felállnak.)* Tudjátok-e embertestvércím, mi volt az utolsó pletyka, amivel közéték érkeztem! Honnan tudnátok? Kinek mondtam volna el? Mint tudjátok, a Monarchia összeomlott.

CINIKUS: Kár, kár, kár...

ELZÁRKÓZÓ: Lőjjetek le! Puffantsátok le! *(„Puskával” céloz, ismétlődően elsüti.)*

KULTÚRAKTIVISTA: Több komolyságot!

TISZT: Ne csináljanak itt május elsejét!

PRÉDIKÁTOR: Ellenkezőleg. Most igazán kell a majális.

II. MALMOZÓ: Mondtam neked: csak semmi beavatás. Ezek hülyék.

KULTÚRAKTIVISTA: Úgy van barátaim! Most kell a majális. Mondandóm lényege ez. Befejezem, ha megengedik. Tudják mit hallottam?

CINIKUS: Halljuk! Halljuk! *(cikiző, szórvány taps)*

RÉGI SZOCDEM.: De kérem! A szó még nálam volt.

ALVAJÁRÓ: Vén trotli!

TISZT: Mi folyik itt?

I. VIRRASZTÓ: Én is ezt kérdezem!

II. VIRRASZTÓ: Korai ébredés.

I. MALMOZÓ: Elég! Összekevered a gombokat.

II. MALMOZÓ: Nekem elég! Egyedül is megcsináltam volna. Nélkületek.

TISZT: Pardon. Csak azt szerettem volna mondani, hogy én katona vagyok. Védtem a hazát.

ALVAJÁRÓ: Én meg munkás. Dolgoztam. Mégis védtem!

TISZT: Vádolsz?

ALVAJÁRÓ: Védted?

TISZT: Taknyos! Talán te? A parasztleánynek én mutattam be a kúszás módját. Megtanulta.

KULTÚRAKTIVISTA: Ez az! Tanulás. Erről van szó. Képzeljék el! Bécsben egy lélekgyógyász betanította a Monarchia bukását.

CINIKUS: *(valódi érdeklődéssel)* Eredmény?

KULTÚRAKTIVISTA: Kifejezetten gyógyulással...

I. VIRRASZTÓ: Mit akar ezzel mondani?

ELZÁRKÓZÓ: Nem megmondtam? Provokátor!

KULTÚRAKTIVISTA: *(I. Virrasztó, felé)* Végre komoly érdeklődést látván, kifejezetten önnek mondom: a kultúra nem más, mint terápia. Ezt Bécsben tudják. Bécs, uraim, soha nem veszít. Vannak önök között néhányan, akik ezt talán tudják. És miért nem áll Bécs vesztésre sohasem? Kultúra, kultúra, és harmadszor is kultúra.

TISZT: Ugyan kérem! Végre közölje a szándékát!

ELZÁRKÓZÓ: Csupa provokátor! Vigyázat! Vigyázat!

I. VIRRASZTÓ: Maga nem beszélt nekem ennyi mindenről.

II. VIRRASZTÓ: Miért ijeszteném meg! Végzésünk van. Letöltjük. Aztán kikerülünk. Hallotta.

KULTÚRAKTIVISTA: Nos... Tehát...

PRÉDIKÁTOR: Majd én. A XX. században élünk, amint az köztudott. Többről van szó, mint az egyén rációjáról. A tudományosság világába lépünk.

II. VIRRASZTÓ: Rövidebben. Mindjárt reggeli szemle.

CINIKUS: „Szeretnék május éjszakáján...”

TISZT: Kuss...

ALVAJÁRÓ: Ezért nem szerettük ezeket. A végén a nemzeti zászlót is kirakatták.

I. VIRRASZTÓ: Beszéljen!

ELZÁRKÓZÓ: Provokátor! *(Virrasztóra mutat)*

KULTÚRAKTIVISTA: Nem értenek embertestvéreim! Nem értenek. Mit akarok én? Amit a bécsi professzor.

CINIKUS: Én aludni akarok. Át akarom aludni az éjszakát.

RÉGI SZOCDEM.: Úgy van. Támogatom.

MALMOZÓK: *(nem néznek fel, de oldalt tapsolnak)* Helyes, helyes, helyes.

ELZÁRKÓZÓ: Csatlakozom.

PRÉDIKÁTOR: Ez csapda.

KULTÚRAKTIVISTA: Nálam a nyitja. Megbeszéljük és minden rendben.

II. MALMOZÓ: Úgyis maradunk internáltak.

RÉGI SZOCDEM.: Végzés van. Töltjük a büntetésünk. Élünk. Tudjuk a szabadulás óráját.

KULTÚRAKTIVISTA: Mi tehát a teendő? Feldolgozni, túlélni! Ha azonban ifjonti lázongások uralkodnak el rajtunk, itt veszünk.

CINIKUS: Mondtam. Ifjú barátunkat gyógyítani kell.

II. VIRRASZTÓ: Cinikus barom.

TISZT: Túllépi a mértéket.

KULTÚRAKTIVISTA: Ez az: mérték! Ezt kell visszaállítani. Erre törekedett a bécsi professzor is.

TISZT: De ön mit akar?

KULTÚRAKTIVISTA: Játsszuk el a bukásunkat, gyógyítsuk ki ifjú barátunkat.



KULTURAKTIVISTA: Jászuk el a békémbark, gőgörszok ki ifjú pa-
tornak.

RÉGI SZOCDEM: Nekem semmi bajom.

TÖBBEN: (*felnyújtják a kezüket*) Nekem se.

PRÉDIKÁTOR: (*megint stokira pattan*) Bennünk a hit: a világorradalom a küszöbön! Börtönünk kapuja diadalkapul!

CINIKUS: (*a malmozókhoz*) Nem vennének be engem is? Nekem ez sok.

(*Nem reagálnak*)

TISZT: Arról volt szó, mindent megbeszélünk...

ELZARKÓZÓ: Negyedóra sincs ébresztőig...

ALVAJÁRO: (*hisztérikusan*) Itt rohadunk mind! Én innen megszököm!

II. MALMOZÓ: Megtaníhattuk volna sakkozni...

I. MALMOZÓ: Kuss!

KULTÚRAKTIVISTA: Tudják kiket adtam elő a csoportommal?

CINIKUS: Fizetek, csak ne sorolja!

RÉGI SZOCDEM.: Halljuk, halljuk! (*Tapsol*)

II. VIRRASZTÓ: (*énekl*) Szeretnék május éjszakáján, letépni minden oronát...

II. MALMOZÓ: Éppen ez...?

I. MALMOZÓ: Mondtam: fogd be a pofád.

II. MALMOZÓ: Szerezz sakkot!

KULTÚRAKTIVISTA: Most tehát ne legyen élet-halál a tét. Játék legyen. (*Stokit tesz középre*) Ide kérem fiatal barátunkat. Ébresztőre könnyebben érzi majd magát – ígérem.

ALVAJÁRO: (*megbabonázottan leül*). Úgy megy oda, mint éjszaka, alvajáróként.)

ELZARKÓZÓ: Végünk! Végünk! Elveszejt mindannyiunkat? (*A Kultúraaktivistára mutat, majd egy stokira rogyik. A malmozók nem zavartatják magukat.*)

CINIKUS: Reggel van, fáradt vagyok.

II. VIRRASZTÓ: Végre.

ALVAJÁRO: Kezdjük már!

KULTÚRAKTIVISTA: Ez az, tisztelt elvtársaim!

TISZT: Na, na!

KULTÚRAKTIVISTA: (*büvöli az Alvajárót; az ültében bátradólt, megrettenve várakozik. Orrhacsapásként éri a kérdés.*) Ismerted Kun Bélát?

ALVAJÁRO: Igen! Éljen Kun Béla!

TISZT: Nem kivégzőosztag előtt vagy.

KULTÚRAKTIVISTA: Ez az, ez az, tisztelt elvtársaim! Öntevékenység, öntevékenység. Bekapcsolódní. Spontánul.

II. MALMOZÓ: Bugris.

KULTÚRAKTIVISTA: Tessék, tessék! Ne zavartassák magukat! (*Váratlanul Alvajáróhoz*) Ki hasonlít itt Kun Bélához?

ALVAJÁRO: Senki. Kun Béla csak egy van!

KULTÚRAKTIVISTA: Valakinek őt is játszania kell.

TISZT: Talán én mégsem...

I. VIRRASZTÓ: (*az öreg szocdem-re mutat*) Ő a legalkalmasabb rá.

PRÉDIKÁTOR: Kikérem magamnak! Itt egyedül én tudom, mit jelent nekünk Kun Béla!

KULTÚRAKTIVISTA: Tchéat eldőlt. *(A szocdemre mutat)* Ön lesz.
RÉGI SZOCDEM.: *(Nem tiltakozik. Felveszi Kun Béla pózait: jobbával zakója bajtökéjébe kapaszkodik, baljával bajuszt igazít)*

KULTÚRAKTIVISTA: *(Alvajárához, de a Kun Bélát megszemélyesítőre mutatva)* Mikor találkoztál vele először?

ELZÁRKÓZÓ: *(káromva)* Provokátor! Provokátor!

ALVAJÁRÓ: Decemberben, amikor nálunk megalapítottuk a pártot.

KULTÚRAKTIVISTA: Láttad még?

ALVAJÁRÓ: Igen.

RÉGI SZOCDEM.: *(Kun energikusságával Alvajárá felé lép, bajtökéjét nem engedi el.)* Mit kérdeztem tőled decemberben?

ALVAJÁRÓ: *(álmélkodva feláll)* Kun elvtárs?

RÉGI SZOCDEM.: *(követelően)* Felelj! Mit kérdeztem? Nem emlékszel?

ALVAJÁRÓ: *(fiús zavarral)* Mindenre emlékszem.

SZOCDEM.: Akkor mire ez az időhúzás?

ALVAJÁRÓ: Nem hittem, hogy még egyszer látom Kun elvtársat.

RÉGI SZOCDEM.: *(bátravetett fejvel kacag)* Azokra a februári napokra gondolsz? Nézd! Már a hajam is felejtí. Pedig azt a feleségem is sajnálta. És képzeld, így, tüskésen még jobban szerette. Tudod mit mondott? *(Alvajárá fiús szégyenlőséggel rázza a fejét.)* Ilyen vagy hát! – azt mondta. Ilyen vagy hát! – és simogatott. Így gyógyultam meg. *(váratlan váltás)* Válaszolj végre!

ALVAJÁRÓ: Hogy van-e revolverem... Azt tetszett kérdezni.

RÉGI SZOCDEM.: És...?

ALVAJÁRÓ: Nem volt.

RÉGI SZOCDEM.: *(a Kultúraaktivistának)* Ez hülye. Már eggyel előbb vagyunk. Már júliust írunk! Szóljon rá.

ALVAJÁRÓ: Kun elvtársnak jelentem, egész századom van. Fegyver mindenkinél.

RÉGI SZOCDEM.: Nekünk, a pártnak pedig hadserege! A Vörös Hadsereg! Szervusz fiam. *(kezet fognak, megölelik egymást, kibontakoznak, de Kun nem engedi el, kedvtelve nézi)* Ti vagytok a reménységem. Veletek nyerünk. Egy tapodtat se hátrálgatok innen. Ez a föld a miénk.

TISZT: Ezt ismerem.

I. VIRRASZTÓ: Csendet! Csendet!

RÉGI SZOCDEM.: Ha béke lesz, eljövök hozzátok a feleségemmel. Bolondul a hegyekért. Tudod, ő erdélyi. Én is. De nekem mindegy, hol élek. Megnézzük Salgót, Somoskőt, Füleket, Almágyot, Kékköt...

ALVAJÁRÓ: Kun elvtárs...

RÉGI SZOCDEM.: Kérdezz fiam! Nektek kérdeznetek kell! Az ifjúság joga a kérdés!

ALVAJÁRÓ: Miért kellett nekünk onnan visszajönnünk? Úgy harcoltunk, mint az oroszlanok.

TISZT: Kik ellen? Az első puskalövésre futottak, mint a nyulak...

VALAKI: Csendet! Csendet!

RÉGI SZOCDEM.: Tudom, fiam. Ismerem hősiességeitek minden mozzanatát. Ebben a frontban biztos voltam. Csak azt nem tudtam, élsz-e, halsz-e.

ALVAJÁRÓ: Egyben vagyok, Kun elvtárs! De a pajtásaim szednek szét. Északról visszajöttünk puskalövés nélkül, most meg menjünk le a Tiszához...!?

Ezt nekem nem hiszik el.

RÉGI SZOCDEM.: Fiam! Egy volt 21-es honvédszászlósna hidd el: ha Tarnopolból a Piavéhez küldenek, nem az a feladatom, hogy gondolkodjam az értelmén, hanem, hogy győzzek és életben maradjak. Ha lehet.

ALVAJÁRÓ: De nekem Kun elvtárs azt mondta, vezessük tovább a spon-tán akciókat, álljunk az élére, aztán alkalmas pillanatban magyarázzuk meg. Most mit mondjak? Ha lemegyünk a Tiszához, *ezek* beszélnek hozzánk. Bosz-szúállás lesz.

TISZT: *(tapsol)* Igaza van.

I. MALMOZÓ: Országomat egy kézigránátért!

ELZARKÓZÓ: Csupa provokatőr!

CINIKUS: Végre! Végre! Valami izgalom.

I. VIRRASZTÓ: Valóban különleges...

II. VIRRASZTÓ: Mondtam! Megmondtam!

PRÉDIKÁTOR: *(bobókásan)* Csak tessék, tessék!

TISZT: Csalárd az ellenfél!

CINIKUS: Préda leszünk! Zsákmány!

PRÉDIKÁTOR: A helyünkön meg kell tudni állni!

CINIKUS: *(gúnyosan!)* Csodát! Csodát!

TISZT: Útonállókkal szemben veszítjük el az országot!

RÉGI SZOCDEM.: Jó! Jó! Nagyon jó!

II. MALMOZÓ: *(felpattan)* Egy percig nem maradok.

I. MALMOZÓ: Ha nem fogod be a szádát, letaglózlak, mint egy barmot.

CINIKUS: Folytassuk elvtársaim! Folytassuk!

RÉGI SZOCDEM.: *(szónokol)* Lássunk világosan! Mit jelent nekünk a felvidéki hadjárat?

TISZT: *(bekiabál)* Harcoltunk saját földünkért.

II. VIRRASZTÓ: Kuss!

RÉGI SZOCDEM.: *(rezzenetlenül folytatja, Kun-pózzokkal)* Elvtársaim! Megmutattuk az ellenfélnek, hogy valódi proletárhadseregünk van. Mi győz-tünk. Proletariátus és a haza: az egy.

ALVAJÁRÓ: De Kun elvtárs! Mit mondjak a fiúknak?

TISZT: *(érvelően)* Önként lemondani egy fegyverrel visszaszerzett terület-ről – ilyen nincs. Ezt én nem tanultam.

KULTÚRAKTIVISTA: *(inkább a közönség felé)* Tessék! Tessék!

CINIKUS: *(kikiáltó hangján)* Volt egy ország, nincs egy ország! Tessék, tessék! Volt, nincs! Volt, nincs! Mesét mondok: hol volt, hol nem volt Ma-gyarország...

II. MALMOZÓ: *(I. Malmozóhoz)* Üss le, mert nem állok jót magamért.

I. MALMOZÓ: *(keresztbe tartva dug, fehére vagy fekete. Csaitan az öklén a választás.)*

II. MALMOZÓ: *(választ, játszanak)*

RÉGI SZOCDEM.: Annyira fontos neked a felvidék?

ALVAJÁRÓ: Ennyire.

SZOCDEM.: Miért?

ALVAJÁRÓ: Győztünk a fiúkkal. Losoncon két akkora ágyút zsákmá-nyoltunk... Minden megvolt, csak nem tudtuk kezelni.

TISZT: Mit mondtam?

CINIKUS: *(taps)*

RÉGI SZOCDEM.: *(látja, hogy minden bomlik, kézbe kell venni a dol-gokat. Mintha egy alakulatnak beszélne.)* Mit jelent nekünk a dicsőséges esza-

ki hadjárat? A győzelmen túl? Összekovácsolódtunk, elvtársak. Hadseregünk van.

CINIKUS: *(taps)*

TISZT: De kérem!

II. VIRRASZTÓ: Ha kérhetem, főhadnagy úr, ne pontosítson.

TISZT: *(leül)*

PRÉDIKÁTOR: Ez gyalázat! Határok nélküli Szovjet-Európát akartunk. A népek Európáját. Itt meg felvidékeznek, erdélyeznek.

CINIKUS: Mondanék valamit...

RÉGI SZOCDEM.: *(kizökken a szerepéből)* Jött-ment kalandorok.

KULTÚRAKTIVISTA: De kérem...! Nem erről volt szó.

RÉGI SZOCDEM.: Köszönjük. Talán ennyi elég.

(Általános taps. II. Malmozó csak a jobbajával csattog az asztalon. Feltűnő, mindenki odafigyel.)

ALVAJÁRO: Es velem mi lesz?

CINIKUS: Agyonlőnek, kisfiam, agyonlőnek.

I. VIRRASZTÓ: Szégyellhetné magát.

RÉGI SZOCDEM.: Cinikus barom.

II. VIRRASZTÓ: Szamuely kellett volna ide, úgy látom! Szamuely mindenkinél!

TISZT: Rend kell. Még a forradalomban is.

CINIKUS: *(tapsol)*

II. MALMOZÓ: *(az asztalt ütögeti)*

RÉGI SZOCDEM.: Tudják maguk, hogy Kun Béla mindig félrecsúszott kravátlíval járt?

CINIKUS: *(gúnyosan)* És moszkvai guruló rubeljei nem fértek a zsebébe... Károlynak pedig farkastorka volt...

TÖBBEN: *(tapsolnak)*

ALVAJÁRO: Akkor most velem mi lesz?

RÉGI SZOCDEM.: Főbelőnek.

TISZT: Ugyan, kérem! Ne ízetlenkedjünk.

ALVAJÁRO: *(reménykedve)* Ugye? Ugye?

KULTÚRAKTIVISTA: Íme az új páros.

(Mindenkinek zavarodottan felnéz)

RÉGI SZOCDEM.: *(Kun-pózban)* Hogy érti? Még nem mondtam el mindent.

I. VIRRASZTÓ: Nekünk ennyi elég volt.

TISZT: Le vele!

ELZÁRKÓZÓ: Terror! Vörös terrort!

II. MALMOZÓ: Országomat egy kézigránátért!

CINIKUS: *(énekli)* Szeretnék május éjszakáján letépni minden orgonát...

KULTÚRAKTIVISTA: *(rendezői pózban)* Csendet! Rám figyel!

ALVAJÁRO: Akkor most velem mi lesz?

RÉGI SZOCDEM.: *(Még az előző szerep szerint)* Lemegy a Tiszához!

KULTÚRAKTIVISTA: *(Erélyesen, de udvariaskodva)* Megkérném... *(helyet mutat, szocdem. leül egy stokira. Mindenki tapsol. Szocdem. feláll, hajlong, leül)*

ALVAJÁRÓ: Akkor most én jövök.

CINIKUS: Telhetetlen.

II. VIRRASZTÓ: Kuss.

ALVAJÁRÓ: Mesélni fogok. *(Ügy ül, mint aki gesztusokkal fogja kísérni a mondandóját.)*

(Fütyögés.)

MASOK: Halljuk! Halljuk!

ALVAJÁRÓ: Hát az úgy volt, hogy nem tudtunk mi semmit.

(Röhögés, taps)

Csak ütöttük, vertük az ellenséget, akik a proletárhatalom ellen törtek. Az elején még ütöttük, vertük, de aztán már nem volt kit, mit. Azt hittük, nem is az ellenségeink. Mondták is nekünk: megtévesztett proletár testvéreink vannak szemben velünk, egyenruhába kényszerítve. Mi ezt mindjárt gondoltuk, mert amikor a Karacsban verekedtünk, a gyalogsági ásót eléggé egyformán vágtuk egymásba.

(Röhögés, taps)

Történt egyszer, amikor már proletár testvéreinket, szemben velünk, sehogyan se találtuk, hogy portyára indultunk. Hogy Dobsinától feljebb volt-e, vagy a Szélicsei-fennsíkon, már nem tudom, de ott volt velünk Mendelson főhadnagy elvtárs. *(Kultúraktivista int a Tisztnek, aki jelentkezőszerűen felpattan, majd töprengően fel-alá sétál.)* Őt még Gödöllőről kértük...

ELZÁRKÓZO: Provokáció!

KULTÚRAKTIVISTA: Hagyjuk a részleteket!

ALVAJÁRÓ: Akkor most mondjam, vagy ne mondjam?

REGI SZOCDEM.: *(kegyesen, kunosan)* Folytasd fiam!

ALVAJÁRÓ: *(megvetően)* Nem vagyok a fia... Szóval azt mondja nekünk Mendelson főhadnagy elvtárs, akit Stromfeld küldött Gödöllőről..., mert tőle kértük táviratilag...

II. VIRRASZTÓ: Tudjuk, tudjuk...

ALVAJÁRÓ: Szóval azt mondja Mendelson főhadnagy elvtárs. Fiúk! Tudjátok-e ki harcolt itt előttünk? Hát itt senki, mondtuk mi, mert ide ellenséget soha nem engedtünk. A Kárpátokba a muszka is elakadt. Ez mindig a miénk volt. Azt mondja ő erre:

TISZT: Az anyátok istenit! Prolik vagytok, mégis derék magyar gyerekek.

(Többen tapsolnak. Tiszt is.)

ALVAJÁRÓ: Azt mondja még:

TISZT: *(Patetikusan kinyújtja a kezét)* Lembergig viszlek benneteket, ha megatunuljátok a harcászatot is.

ALVAJÁRÓ: Mi meg erre:

MINDENKI: *(felugráltnak)* Hajrá! Hajrá!

KULTÚRAKTIVISTA: Kérem! Kérem!

II. MALMOZO: *(biggadtan)* Hülye fasz!

ALVAJÁRÓ: Szóval, nem tudtunk mi ilyeneket. Ott voltunk már, valami tők ismeretlen helyen. Erre ő előveszi azt a kurva térképet. Sose tudtam kiismerni azt a kulimászt. Azt megmondom, melyik fa alatt milyen gomba terem de, hogy aszerint menjek, amit valaki lerajzolt, hát nem. Ő meg erre:

TISZT: *(az asztalhoz megy, a malmozókhoz, mintha térképet terítene szét, többen odatelepszének)* Fiúk. Ősi magyar földön járunk. *(Mutogat)* Nincs talp-alatnyi hely, amit ne öntöttünk volna a vérünkkel.

ALVAJÁRÓ: Nem akarom én ezt mind elmondani, mert akkor könnyeztünk a fiúkkal. Ha Králik itt lenne, ő tanúsítaná.

CINIKUS: *(értelmezően)* Mendelson..., Králik... Téged hogy hívnak?

ELZARKÓZÓ: Provokátor! Provokátor!

KULTÚRAKTIVISTA: *(leinti)*

ALVAJÁRÓ: Szóval kiejt ő egy nevet. Azt mondta, hogy...

TISZT: Mátyás király!

ALVAJÁRÓ: Mi meg arra azt feleltük, hogy igazságot teremtünk a földön!

TISZT: Fiúk! Nézzetek ide! *(Térképen mutogat)* A micink ide vannak diszlokálva. Veletek idáig jöttem.

ALVAJÁRÓ: Hát csak néztünk. Ott volt neki minden azokkal a krikszkrakszokkal.

TISZT: Tudjátok?! Nem vittelek bele semmi kockázatosba. De jelölve van itt nekem Mátyás király oszlopa... Itt járt a mi nagy királyunk. Odáig mi most elmegyünk. Önként jelentkezőket kérek.

ALVAJÁRÓ: *(mesél)* Egyszer Mátyás király, amikor már elege volt a felvidéki menyecskékből, úgy megszomjazott, ahogy csak fehérnép után lehet. Ilyen húrsa csak a vörösbor megy. Király volt: tudta. Főurakkal volt körülvéve: azok is tudták. Öntötte is nagy királyunk a nagy pittye mögé, mert szomjazni azt úgy nem tudott senki, mint ő. Ezért is mondjuk: Nem jár erre Mátyás, szomjazik az igazság.

TÖBBEN: *(Vad taps)*

ALVAJÁRÓ: *(Hajlong)* Nahát ugye, se asszony, se bor nem tart örökké. Azért volt király Mátyás, mert ő tudta ezt legelőbb. Csak figyel, figyel azzal a ravasz szemével, úgy, hogy oda se néz, miket mondanak neki, ahogy töltenék bele a bort. Mondják neki egyfolytában: most erre, most arra. De mindig teli kupával. Hát ő győzi. Fehér húrsa jó a vörösbor, ugye... Megint mondják: most erre, most arra... Isznak. Hát már kimegy a király, mert feszíti a hólyagja. Kiveszi a brongáját, ezek a fekete hollófiak meg mellette rögtön ugyanúgy. Mert el nem hagyták volna. Eresztik lefelé a völgybe mind a hárman, csak úgy csobog, akár a Tatra hóolvadáskor. Középen a király nagy csobogója. Aszonygya erre az egyik... De már abbahagyta, illendőségből is, mert a király elé azért nem mehet, és csak úgy rázogatja: Király uram! Jó bor, csak úgy vastagodik a lándzsám tőle. Mátyás meg még csinálja a völgyre az áradást, mert amúgy nagy természetű volt. Mondjad fiam, mondjad! Ugyan, kérdezze már meg kegyelmed, vannak-e itt szőlőmunkások. Hát ugye, ritka nagyot röhög erre Mátyás, úgy hogy a falu apraja nagyja kirohant a völgybe, és még éppen látták, ahogy a királyuk elrakta. Hát másnap megvolt, ami megvolt.

I. VIRRASZTÓ: Nem értem. Húgyoztak... és?

II. VIRRASZTÓ: Kirendelt minden főurat kapálni.

ALVAJÁRÓ: Dolgozzanak azok is, az anyuk keservit!

PRÉDIKÁTOR: *(tapsol)* Bravó. Proletár igazság! Ez kell nekünk! Már Mátyás király is megmondta...!

II. MALMOZÓ: Barom.

I. MALMOZÓ: Fegyelmezd magad.

RÉGI SZOCDEM.: És?

ALVAJÁRÓ: Megtaláltuk Mátyás király emlékoszlopát. Mendelson főhadnagy elvtárs pedig elmesélte nekünk a történetet.

CINIKUS: Hogy kivesszük a brokijukat.

TÖBBEN: *(röhögés)*

ALVAJÁRÓ: Igen! Azt, hogy lesz igazságosság. Szedtünk mindenféle virágot. Leraktuk. Ést azt mondtuk: Éljen Mátyás, az igazságos.

PRÉDIKÁTOR: Támogatom.

CINIKUS: Nem áll fel?

TISZT: De kérem... Mindennek van határa.

KULTÚRAKTIVISTA: Úgy van! És most jöjjön a határ. *(Gesztusaival semmi konkrétat nem mutat, mégis a stólikat vonalba rendezik, mint egy határt. Valobonnan két seprű kerül. A stólik mindkét oldalán járőrözés indul meg a seprűkkel, mint fegyverekkel.)*

ALVAJÁRÓ: Most velem mi lesz?

CINIKUS: Főbelőnc!

I. MALMOZÓ: Leütöm.



II. MALMOZÓ: Én mondjam neked, hogy nyugi!
TISZT: *(Alvajáróra mutat)* Beszéljen!
ALVAJÁRÓ: Maga is kell hozzá...
TISZT: Készséggel.
KULTÚRAKTIVISTA: Ez az! Erről volt szó.
ELZÁRKÓZÓ: És ki az a Mendelson? Csak nem ő?

(A Tisztre mutat!)

II. VIRRASZTÓ: Vigyázat! Provokátor!
KULTÚRAKTIVISTA: Ne rontsuk el! Fordulatot! De ne rontsuk el.
PRÉDIKÁTOR: Proletárok! Ellensúlyozni kell a polgári csitítást! Ne engedjünk a közvetlen forradalmi felbuzdulásból!

(A járőrözés komolyan tart a stokioszlop kétoldalán. Váratlanul – a világosság ellenére – reflektor is a nézők szemébe. Ekkor mindenki megdermed: élőképpé állnak össze az asztalnál, hasonlóan az „utolsó vacsorához”, de a központi figura hiányzik.)

KULTÚRAKTIVISTA: Kérem a szereplőket előre. *(A Tiszt és az Alvajáró felé pattint.)*

CINIKUS: Kérem szépen, nem akar jönni a forradalom. Ajaj!

II. MALMOZÓ: Szétvágom a fejét!

I. MALMOZÓ: Kértem tőled valamit...

TISZT: *(tétován)* Van még szerepem?

CINIKUS: A pokolba veletek!

II. MALMOZÓ: *(I. Malmozóhoz)* Nem kértem, hogy vigyázz rám.

I. MALMOZÓ: *(Nem bírja tovább: poszon üti)* Feladatod van!

CINIKUS: *(Röhög)*

ALVAJÁRÓ: Főhadnagy elvtárs! Még meg sem ismerkedtünk, pedig már hány hete savanyítjuk egymás levegőjét.

TISZT: Részemről a szerencse. *(Komoly kézfogás, szembenézés)*

ALVAJÁRÓ: Leonidászi feladatunk van.

TISZT: Ezt honnan tudja?

ALVAJÁRÓ: Kun mondta...

TISZT: Magától semmit nem tud?

ALVAJÁRÓ: Induljon. A mozdony felfűtve. *(Innen mozdonyhang)*

TISZT: A fegyverek?

ALVAJÁRÓ: Ne aggódjon. *(Egyenrangúan állnak szemben)*

TISZT: Ahogy megbeszéltük?

ALVAJÁRÓ: Annál biztosabban...

TISZT: Hogy-hogy?

ALVAJÁRÓ: Ez a mi gondunk. Főhadnagy úrnak ezért ne fájjon a feje.

TISZT: Csürhe!

ALVAJÁRÓ: Egy héttel ezelőtt ezért lefogatom.

TISZT Nézzen szét!

ALVAJÁRÓ: Mit akar, hogy lássak? *(A stokikra mutat)* A sorompókat?

TISZT: Ember! Mindjárt elválnak! Ennyi harc után...

ALVAJÁRÓ: Én nem kívántam magát...

TISZT: Ha én vezetem januárban az iglói géppuskásokat, többen maradtok a főutcán...

ALVAJÁRÓ: Nem vártam mást...

TISZT: Ekkora stiklit: Világforradalom! Alszik magában a magyar? Figyelen ide: maguk nem értenek a politikához. Vegye számba: mennyi hívük volt?

ALVAJÁRÓ: *(Elmélázva)* Napokig néztük a vizet tétlenségünkben. Mert végül lementünk a Tiszához. Milyen szép víz, Istenem. Szép a hegy, de még szebb a víz... A vízen túl láttuk a parti füzeseket, mögöttük a semmit, ahol – jól tudtuk – falvak és városok vannak, összehasonlíthatatlanul nagyobbak, mint a mi bányászfalunk, mögöttünk fönt a hegyekben. Mi mégis kitarítottunk. Az előttünk lévőkön viszont átsétáltak. Hogy lehetséges ez? Mi történik itten? Hát lehet ezt érteni. Ki ad erre magyarázatot?

CINIKUS: *(tétova taps!)*

TÖBBIEK: *(Ügyszintén)*

RÉGI SZOCDEM.: *(Felpattan, Kunt idézi)* Azt én Taknyos Jánostól nem tezem függővé, hogy milyen lesz a magyarországi proletáriátus sorsa!

II. VIRRASZTÓ: Kuss.

ALVAJÁRÓ: *(Kunt idézi)* A nemzetközi proletáriátus új és új osztagai sietnek segítségünkre...!

TISZT: Ember! Ismét mondom: nézzen szét!

ELZÁRKÓZÓ: *(közbekiabál, a szokott módján)* Idegen pénzzel hazajött kalandorok!

II. MALMOZÓ: *(kirúgja a stokit)* Elég volt!

I. MALMOZÓ: *(átbajol, lenyomja. Szeliden:)* Testvér!

II. MALMOZÓ: Ha még egyszer megütsz...

ALVAJÁRÓ: *(a Tisztnek)* Mondja végre! Szétnéztem. ... És?

TISZT: Mit szónokol itt nekem osztályokról! Nézzen szét, ember! *(A stokik két oldalán feladatuk megerősödött tudatával sétálnak a seprüpuskákkal az „örök”.)* Osztályai csak egy nemzetnek lehetségesek. Egy nemzetnek pedig hazája van. Hol itt a haza? Hol itt az ország? Látja ezt a sorompót? *(A seprüpuskákkal meginkább teljesítik a feladatukat.)* Melyik oldalán áll magyar baka? Itt *(mutatja)* cseh légionár. Ott *(mutatja)* román pásztor. Köztük csak sorompó. Hol a mi országunk? A térképen se vagyunk. Újra fel kell rajzolnunk magunkat Európa atlaszára. Addig felejtse el ezeket a zsidó–orosz maszlagokat. Ország kell – erre gondoljon! Maga jó eszű *(a vonat sípol)*, katonaként, férfiként is megállta a helyét. *(Vonatsíp)* Ilyen derék magyar emberekre van szükség. *(Hosszú síp)*

TÖBBIEK: *(zúgó taps)*

ALVAJÁRÓ: *(belejön a szerepébe)* Főhadnagy úr! Én mától megint munkás vagyok, ha az ország elveszett is, akkor pedig... *(kizökken a szerepéből, a hallgatóságnak mondja)* Nem hiszik el, de bennünket a románok is, a csehek is megszálltak. Jópofa volt. Fele itt, fele ott: mégis mi irányítottunk mindent.

TISZT: Hagyja most az agitációt!

ALVAJÁRÓ: Hagyom. Maga agitál. Mostantól a magafélék agitálnak majd.

TISZT: Mi van magával? A Felvidéken is, a Tiszánál is teljes volt köztünk az egyetértés.

ALVÁJÁRÓ: Mindkettőnkre ugyanazok löttek. Mindketten ugyanazt a tüzelesi sávot választottuk.

TISZT: Ebben a viszonylatban nem változott semmi.

ALVAJÁRÓ: Ezt csak a főhadnagy úr gondolja.

TISZT: Szerencsétlen csöcselék.

ALVAJÁRÓ: Mátyás király miatt nem lövöm le.

TISZT: Tehát a pisztolya magánál van. Köszönöm barátom.

ALVAJÁRÓ: Tudja, mit mondott nekem Kun Béla?

TÖBBIEK KÖZÜL: Tudjuk! Tudjuk!

ALVAJÁRÓ: Hát itt van! *(Valódi pisztolyt vesz elő. Általános megbökkenés. II. Malmozó felpattan, csuklóra mért ütessel megszerzi a pisztolyt. Mindenki úgy tesz, mintha nem történt volna semmi. A szereplők maradnak. Malmozó visszaül.)*

KULTÚRAKTIVISTA: Nem megmondtam? Gyógymód! Európa! Kultúra!

TISZT: Menjen a példabeszédeivel!

ALVAJÁRÓ: *(A Kultúraktivistához)* Ez később jön.

VALAKI: Itt is jó.

ALVAJÁRÓ: De én kezdeném.

VALAKI: Ki mondja, hogy ne?

ALVAJÁRÓ: *(batározott lesz)* Főhadnagy úr! Futballozott maga?

TISZT: Anglomán hajlamaim ugyan nincsenek, de próbát tettem eme zagyván futkosós demokratikus játéokban. Őszintén szólva, inkább a vívás, úszás, lovaglás, futás érdekel mindmáig.

ALVAJÁRÓ: Nálunk másként van. A cég velünk van. Mi alkotjuk a csapatot. Bенеveztünk az országos ligába is.

TISZT: Ezt akarta mondani?

KULTÚRAKTIVISTA: Nyugalom barátaim, nyugalom.

II. MALMOZÓ: Lelövöm.

CINIKUS: Nincs benne a darabban, de képes rá!

II. VIRRASZTÓ: Kuss.

ELZARKÓZÓ: Lőni! Lőni!

I. MALMOZÓ: Vigyázat, provokátor!

TISZT: Emberek!

CINIKUS: Micsoda modor! Mily fenkölt stíl!

VALAKI: Kuss! *(A feszültség általános. Valaminek történnie kell: ezt érzik.)*

TISZT: Tehát!

ALVAJÁRÓ: Megismétlem...

TISZT: Pontosan értettem. Válaszom: nem futballoztam.

VALAKI: Kár.

ALVAJÁRÓ: Ne szóljanak bele!

KULTÚRAKTIVISTA: Arról nem volt szó! Éppen ellenkezőleg!

TISZT: Pofa be! Elég volt. Bohócot csinálnak az emberből. Hallgatom, fiatal barátom. *(Rámutat)* Valaki, aki figyelemre méltó.

ALVAJÁRÓ: *(folytatja, mintha semmi nem történt volna)* Annyit azért mégis megjegyzett, hogy mit ér a sípszó utáni gól!

TISZT: Időn túl!

ALVAJÁRÓ: Nem én mondtam...

TISZT: Semmit.

ALVAJÁRÓ: Maga mondta.

VALAKI: Láttam olyat, amikor megadták.

TISZT: Miért?

ALVAJÁRÓ: Vegye már észre: a maga meccsét rég lefújták.

TISZT: És ez? Ez itt körülöttünk? Most mi ért véget? Mért éppen az enyém ért volna véget?

ALVAJÁRÓ: Edzőmérkőzés volt. A rangadó ideje bizonytalan. De rangadó lesz.

CINIKUS: Bravó! Bravó! (*Tapsol is*)

TISZT: Uram isten! Ha szabad kérdeznem, kik futnak ki a részünkről a pályára?

ALVAJÁRÓ: A világproletáriátus kezdi majd.

CINIKUS: Bravó! Bravó!

TISZT: (*valóban kétségbe esve*) Emberek! Mit el nem hisznek. Világforradalom – ekkora stikli nincs.

PRÉDIKÁTOR: (*Feláll, Adyt kezdi*): „Világok pusztulásán...”

TÖBBEN: (*lerántják*)

TISZT: (*többiekhez fordul, de nincs lehetősége*)

ALVAJÁRÓ: Elvtársak! Ne hallgassatok rá. (*A Tisztre mutat*)

I. VIRRASZTÓ: („*Adyzik*”) Én a magyarságom nem viseltem bízva!

II. VIRRASZTÓ: Üri számárság!

I. VIRRASZTÓ: Vond vissza! (*Ütéssel fenyegeti*)

ELZÁRKÓZÓ: (*Feláll, „adyzik*”) „Itt is elárulnak, ott is elárulnak, Nem való ez nekünk, csupán csak egy úrnak.”

II. MALMOZÓ: (*Nem tudja, de Ady*) Szétverek köztetek!

I. MALMOZÓ: Majd, Majd. Csillapodj.

TISZT: (*Alvajáró felé*) Folytassa kérem.

CINIKUS: Semmi elvtárs?

ELZÁRKÓZÓ: Kuss!

PRÉDIKÁTOR: (*Adyzik, ingatja a fejét, jobbra-balra*) „Oda van; Oda van, Oda van”

ELZÁRKÓZÓ: Lelőni! Lelőni!

ALVAJÁRÓ: Azt mondja: Felvidék, meg a Tisza...

TISZT: Mondom....

ALVAJÁRÓ: Ki akart velünk harcolni?

TISZT: Talán értem, talán nem...

ALVAJÁRÓ: Nem szeretnék találkozni a főhadnagy úrral, ha majd jobban megérti.

TISZT: Ember! Együtt harcoltunk!

ALVAJÁRÓ: Ki mondta, hogy nem! De nem férj-feleségnek álltunk össze.

TISZT: Úgy látszik, nem ismertük meg egymást eléggé. (*Tömegbez fordul*). Emberek!

ELZÁRKÓZÓ: Hagyjuk ezt!

ALVAJÁRÓ: Ismétlem: nem férj-feleségnek álltunk össze.

TISZT: (*Kiesik a szerepéből*) Tudtak valamit, amit mi nem tudtunk. Mosotak a tisztjeik. Végig. Cseh? Román? Mosolyog. Tudniuk kellett valamit. Más-ként nem mosolyog az ember. Pedig vesztésre álltak.

ALVAJÁRÓ: Igaz. Igaz.

TISZT: Ne! Nem kértem... Idáig jön a román tábornok... Mondom neki... Leállít... Hogy ő is tud magyarul. És mosolyog... Mért mosolyog?

ALVAJÁRÓ: Nekünk Kun Béla azt mondta...

PRÉDIKÁTOR: (*eminensként feláll*) Katona testvércim! Európa mozgásban van! Ezt mi csináljuk, az egyesült proletáriátus!

ALVAJÁRÓ: És azt is megbeszéltük, hogy kiverjük az intervenciósokat.

TISZT: Az politika. A hadtudomány kiverés előtt elhárító csapatmozdulatokat ír elő.

ALVAJÁRÓ: Apám bányász volt. Azt mondta neki egyszer egy mérnök: ilyen jóeszű munkásra van szükségem. Én ismerem a geológiát, maga a csákányt.

VALAKI: És?

ALVAJÁRÓ: Apámat csákányostul odavágta a süjtőlég.

PREDIKÁTOR: A történelemnek is van ilyen katasztrófája. A nemzetet érte süjtőlég. Most hit kell!

ALVAJÁRÓ: *(A Tisztnak, tegeződve)* Te lennél az a hit? Mire bízam magam? Jó lennék áldozatnak?

TISZT: Az istenedet! A haza az kényszercs...!? „Másokra vársz, hogy érte vívni fognak.”

ALVAJÁRÓ: Engem nem táplált mellén a haza.

TISZT: Úgy látszik, nem ismertük meg egymást eléggé.

ALVAJÁRÓ: Ismétlem: nem szeretnék találkozni a főhadnagy úrral, ha majd jobban megért mindent.

TISZT: Ha végiggondolom, soha nem értettem a logikájukat. Egyet viszont tudtam: harcolni és magukból katonát faragni. A többit félretettem. Azutánra.

ALVAJÁRÓ: Hát most itt van az az *azután*.

Valaki vasutasként jelent: Főhadnagy úr! Berakodást befejeztük, indulni kell.

(Távoli vonatsíp!)

TISZT: Már mindegy. *(Kezet nyújt)* Az együtt töltött időre.

ALVAJÁRÓ: *(tétovázik, aztán mégis)* Jó katona a főhadnagy úr. Köszönöm, amire megtanított. A fiúk nevében is.

TISZT: Ne feledje: életben kell maradni. *(Mereven tiszteleg, sarkosan fordul.)*

MINDENKI: *(sűrű taps)* Bravó! Hogy volt! *(Taps folyamatosan.)* Vissza! Vissza!

(Két irányból feltűzött szuronyú csendőrök robannak be. Csendőrtiszt középre. Mögötte ketten vonszolnak egy véresre összevert internáltat. Az, mibelyt meglátja a többieket, összeszedi magát.)

CSENDŐRTISZT: *(Egyenként mindenkit megnéz. A malmozók is állnak.)* Tehát?

ÖSSZEVERT: *(bizonytalanul a két malmozóra mutat. Akinél a pisztoly van, zsebébe kap. Tiszt leüti. Felszedi a pisztolyt.)*

ALVAJÁRÓ: Én! Én! *(Egy csendőr üti le, de fekvő bagyja.)*

CSENDŐRTISZT: *(Az összevertbe fordul)* És?

ÖSSZEVERT: *(megnéz mindenkit, de nem találja, aztán mégis kiköt a Cinikusnál.)*

CINIKUS: *(Sziréna hangja kintről)* Tehát sikerült! Sikerült! Hányan?

CSENDŐRTISZT: *(Pofon üti)* Megtudod időben.

CINIKUS: Szeretnék május éjszakáján...

CSENDŐRTISZT: Kuss!

(A megjelölteket elvonszolják, kikisérik.)

ALVAJÁRÓ: *(Feltápáskodik)* Én! Én! Én! Én is!

TISZT: Fiam! *(Magához öleli. Alvajáró zokog a mellén, aztán észbekap, el-
löki a tisztet, térdre esik, zokog.)*

(Függöny)

